

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Isabel Agirrebeitia Uribe

*Durango,
Bizkaia (1926)*

Aurkibidea

Biografia

1926an jaio zen [Tabira](#)ko [Zabarte](#) baserrian. Aita berriztarra zuen eta ama durangarra, San Roke auzoko Bustintza baserrikoa; alaba bakarra da. Gerra aurretik, lau urterekin, Izurtzako eskolara joan zen. Gerra Zibilean bonbardaketak hasten zirenean, egunez Mugarra aldera egiten zuten ihes, eta gauez bueltatzen ziren etxera. Durangoko bonbardaketa ostean, Bilbotik Karrantzara joan ziren ebakuatuta, eta handik, Torrelavegara. 90 durangar egon ziren bertako etxalde batean. Gerraostean, Orueko txaletean jaso zituen eskolak bertako mojekin. Senarra ere durangarra zuen, [Kalebarri](#)koa. Bere lehengusina [Feli Uribe Alberdi](#)rekin batera egin zaio elkarrizketa, bere lehengusinarengana zuzentzerakoan Isabelek hika darabil. Elkarrizketatzaile bat bere semea da.

Zintak

DUR-032

- **Proiektua:** Durangoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Barreña Agirrebeitia, Andoni - Errazti Igartua, Alberto - Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-05-13
- **Iraupena:** 112 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea
- **Transkribatzailea(k):** Gisasola, Karmen

Pasarteak

1. Hitzartutako ezkontzak eta doteak

- **Erref:** DUR-032/002
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:04:32. **Bukatu:** 00:07:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

<p>Feliren gurasoak hitzartutako ezkontza baten ezkondu ziren eta 3.000 pezetako dotea izan zuen bere amak. Horrelako hainbat kontu egoten ziren garai hartan.</p>

Transkripzioa

- Feli: Ta gero, zelan gure aitte jueten zan Montecalvora tratan.
- Isabel: Iratan klaro!
- Feli: Ba handik ipini eutsien ezkontzeko gure aitteri, Buztintzako...Aitteri, ezkondu daitten. Bodie ein dabien, famelidxek. Oromiñotik etorri zan.
- Isabel: Tia Bittori, Buztintzara.
- Feli: Buztintzara ezkondu zien, orduen julixuen? Karmen egunien.
- Urtie?
- Feli: Hogeta zenbat urte gure amak, euki abezen? Hogeta zazpi urte pentseten dot euki abazala.
- Isabel: Bai baia ezkondu? Juan, jaixo zan San Juan egunien. Oseake, ba urtebete ariñau. Ta Juane, oin lau ein dittu, larogeta lau.
- Feli: Larogeta lau San Juan egunien. Nausidxena da Juan.
- Isabel: Amagaz. Iguel, bardiñien, urte bardiñien izen zan?
- Feli: Zelan, gure amari hil jakon aitte azidentien, ipiñi otsien umieri, ez dakit zenbat zien, hiru mille pezeta-edo, orduko denporan. Dotie bateroren batek ez dakizu zelan zertzen dien? Ezkondu zaniien, ba Buztintzara jueteko, harek diruok entregau ein biher izen abazan /bizabazan/
- Isabel: Nun, Buztintzan?
- Feli: Klaro. Lehen haxe zan. Tio Benitto zerien be bai; Abadiñon ezkondu zaniien, ezkondu zienien eta etxie ikusten joan zaniien, egon zan bedar-sikue be, honenbeste balixo dauela-ta trato batzuk, bueno! Ordun esan abien, zelan? Hainbeste diru emon biher guk honenbeste bedar-siku hemen dauelako? Bapez! Ta Izurtzara, hara ezkondu zien. Ezpabe, zure aitte hara baserri-etxera ezkonduko zan. Orduko denporan, holakoxe gauzak egon zien-ta. Bai. Honenbeste arroa bedar-ta. Nik tia Petrari entzunde.
- Isabel: Ba nik hori, sekule ez dot entzun.
- Feli: Tio Benito zan, Abadiñora ezkontzeko.
- Isabel: Bai, baserrire. Haidxe zan basarrireko.
- [...] bizi ziren.
- Isabel: Klaro.
- Feli: Bai, baiña ez abien hainbeste diru emon...
- Isabel: Nik amari entzunde badeket, ez dakit, zelan da? Egunien, ez daitz zenbat ardau-ta eskatzen ebazala tio Juanek. Hara ezkontzeko Ba zelan zan bera zelan geratzen zan han [...]. Horrek gauzok, bai. Esan ebala amak: euri begire egongo dozak, horretako. Benga, fuera, esan otsola aitteri. Benga-benga, hamen ez dogu eitten ezebez- ta.
- Bueno, ta orduen Izurtzara esaten dabena da Tabira.
- Isabel: Tabira.
- Feli: Hori.

2. Eskola gutxiko gurasoak

- **Erref:** DUR-032/005
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:09:19. **Bukatu:** 00:11:08

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Isabelek Izurtzako eskolan ikasi zuen; bere aitak, ostera, ez zuen jakin ezta idazten ere. Feliren ama 3 hilabetez joan zen eskolara. Isabelen ama domeketan joaten zen eskola dominikalera, nebak ikasten zuten, baina ama beti lan eta lan.

Transkripzioa

- Zu nun ibilli ziñen eskolan?
- Isabel: Ni Izurtzan.
- Izurtzako eskolan?
- Isabel: Bai.
- Eta zelan ikesten zendun, euskeraz?
- Isabel: Keba erderaz. Bueno!
- Izurtzako eskola nazionalien-edo?
- Isabel: Bai, bai.
- Beste pregunta bat. Zuen aittek eta amak, baekidixen eskribiduten eta leiduten?
- Isabel: Nire aittek, ez. Nire aittek ez zekidixen erderaz be ez. Nire amak Ba zeozer, baia ez aban asko idazten. Leidu gehixau eitten eban eskribidu baiño. Eskribidu...
- Feli: Gure ama, hiru hillebetera, hiru hillebetien ibili zen eskolan, koittae! Ta leiduten ebazan periodikue hartu, te letra haundixek. Listuek zien. Kontuek atara, hiru hillebetien joan zan eskolara. Aittek gehixau jakin aban.
- Isabel: Nire amak ez. Nire ama eskola dominikalera joaten eizan domeketan. Arratsaldien ze, [...] euezen mutil bi. Harek mutil bidxek, maristetarara eta ama, biherrera. Ama, Oromiñora iriek ebaten-ta.
- Feli: Bai, ire ebaten-ta.
- Isabel: Klaro! Montecalvora.
- Feli: Neu be, junde nau-ta.
- Isabel: A, bai Feli?
- Feli: Bai.
- Feli: Bolantien kargetan? Puaf!
- Isabel: Ta zelan da?
- Feli: Lauretan etxien urtenda, ¡ay dios mío!”.
- Isabel: Bai, amak be, hori...
- Feli: Aitte: “Bolantien gartzie.” Ni, hantxe be, marieu. Botaka, bolante ganien.
- Isabel: Amak esaten eban, bera bakarrik jutun zala txakurreaz. Esniek batu, ze amama beti geidxorik, ta Felidixen aitte, nire osaba, ba jardiñeru. Harei, plantxau prakak “pa que vaya chulo- chulo”, ta tio Pedroaz ez eban gure ezebe. Esaten eban, ha ta katu epel bat, iguel-iguelak ziela-ta. Ta bakarrik jueten zan.

3. Idiskoa paseatzen zebiltzan abadeentzat

- **Erref:** DUR-032/007
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:11:22. **Bukatu:** 00:12:16

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

<p>Arrosarioa errezzatzeko denbora gutxi izaten zen baserrietan. Isabelen aita ez ei zen elizara asko joatekoa. Tabira inguruan abadeak paseatzen egoten ziren eta bertatik pasatzerakoan, bizilagun batek idiskoa soltatzan zi zuen.</p>

Transkripzioa

- Baia errosaridxue-ta errezzatzen zan etxien edo ze dekozue goguen?
- Feli: Noizik behiñien. Baiña mezie, sekulo faltau ez, e! Askotan denborarik be ez errosaridxue errezzetako.
- Isabel: Gure etxien ez zan errezzetan errosaridxue. Nire aitte ademas, nahiku zera zan; ze, holan zeozer esaten otsenien amak igual ba: "Mezara, Benitto". Mezara eta holan-eta. "Ba!" Abadiak be, Tabiran eoten zien lehen abadiak, pillo bat. Harek be, majo soltetan dittuz maldiziñuek, asike... Ta bakizu ze esaten eban aittek? Tabiran eoten zien horrek abadiok-eta holan. Eta juten zien handik Tabiratik, Tabirako zererañño, Tabiratik pasiuen. Oin dauen lekuen kanpo-fubola-ta horrek danok. Ta zelan da? Satorretxek iskue eukin ei dxeban, paradakue. Ta ikusten ebazenien harek abadiak datozela, iskue soltau eitten ei dxeban.
- Feli: Ariñeketan ein deidxien.

4. "A guardias y ladrones"

- **Erref:** DUR-032/011
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:14:49. **Bukatu:** 00:15:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

"A guardias y ladrones"era olgetan zuten.

Transkripzioa

- Ta olgau zelan eitten zenduen?
- Feli: "A guardias y ladrones". Han San Roke aldien egoten zan ereindde garidxe. Gari artetik ziher, kaballopalo batekin atzien. Klaro, gain guztidxen, bueltan lapurre.
- Isabel: Ez dakizue eitten ziena, holakoak?
- Feli: Neskak eta mutillek, olgetan giñun.
- Isabel: Feli, ez dakizu zelan eitten zien holako zerak?
- Feli: Bai.
- Isabel: "Guardias y ladrones". Ta han sartu, han sartzen giñien azpidxen ta zer guztidxek, danak aidien. Ze, ni asko juten nitzen; ze, ama San Rokera jueten zan asko, Feli.
- Feli: Klaro, Jesus Maria!
- Isabel: Burrukan, Juanegaz- ta.
- Feli: Txarrixek hiltten zienien- ta? Puf!
- Isabel: Baiña burrukan...
- Feli: Erromeridxe.

5. Gerra hasierako akorduak

- **Erref:** DUR-032/012
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:15:33. **Bukatu:** 00:18:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Felik gerra hasierako aireplanoak gogoratzen ditu. Solora urten eta bertan ezkututzen ziren belarriak tapatu eta palu bat hagin tartean zutela. Isabelek Otxandioko bonbardaketako akordua du: kamioiak beraien etxe aurretik pasatzen ziren zaurituekin, Izurtzan egon baitzen gurutze gorria. "El abuelo" hegazkina. Karrantzara joan ziren ebakutatuta, ganadu eta guzti trenez joan ziren denak.

Transkripzioa

- Bueno aber, gero gerra hasi zaniene, zelan enteratu zifñien zuek, gerra hasi zala? Zelan jakin zenduen?
- Feli: Aireplanuek etorten zien.
- Isabel: Hori baiño ariñau, baiña.
- Aeroplanuek. Zure lehenengo akordue da?
- Feli: Aeroplanuek ta etxetik urten, sartu zangan, palo bat ahuen ipini te belarridxe, itxi ta hantxe etzunde. Koituek! Ai, ai, hori akordetan naz. Beste zeri ez geunken, errefuxiorik. Solora juen, etxetik urten ta solora juen ta zangatan sartu. Ta ba honek itxi ezker ta ahue itxi ezker, errementeu eitten zala- ta palo bat ipintten oskuen ahuen. Ta belarridxe itxi ta hantxe. Hori bai, hori akordetan naz.
- Isabel: Ni gogoratzen naz, korreoa jueten zan Bittoridxara; ta ez zan bajatu eta ez eban igon. Ta ordun esan abien, gerriek urten dauela ta ez dala pasetan Irundik korreue, ta holan.
- Ta gero handik egun batzuetara?
- Isabel: Otxandixoko bonbardeue.
- Eta zer dekozu akorduen?
- Isabel: Bueno Ba nik Otxandixoko bonbardeuen akordue deket, zelan bajatzen zien, kamioiek hasi zien bajatzen. Ta han gure etxien, holan eskillerak igon ta leku altue eon zan. Ta ikusten zan dana. Ganera igon gañun ta kamioiek pasetan zien ta han, zerak, zelan da? heriduek-eta. Izurtzan eon zan, han txaletien zera, Cruz Rojie edo hori. Ta han be geratu zien ta horrek. Ta gero ba jentie hasi zan esaten ba zelan Otxandixon zelako bonbardieu dabien ta holako gauzak.
- Hori izan zen gutxi gorabehera, hogeta bixen?
- Isabel: Bai. Klaro.
- Eta zure gurasuek, aittek eta amak, ze esaten abien gerra dala- ta? Goguen dekozue zezer edo ez dekozue? Zer esaten abien eurek...
- Feli: Bakit airoplano bat etorten zan eta hari, zelan esaten otsien, izena?
- Isabel: "El abuelo" edo zelan esaten? Ez.
- Feli: Bai, horidxe pentseten dot. Ta baju-baju etorten zan ta harek metrailleua-ta, "ta-ta-ta-ta". Ta estaziñue, dana apurtute, bueno. Bilddur bat, guk han! Diñotsut, gure bizimodue zangan sartute ein gendun. Eta gero ba jun giñien; jittanuen moduen iguel- iguel-iguel.
- Isabel: Zu karrantzara lelengo,, ez?
- Feli: Enbarkau behidxe eta astue ta danak bagoietan, gu sartu lau umiok ta Juanek eskapau. Juan falta, nik ez daitz nora martxau aben. Aittek be

trenetik urten ta Juanen atzien. Ez dakit nun topau abien ta gu Bilbon. Txopitteneko amama-ta mantak ipiñi lepotik-eta. Beste estaziño batera. Karrantzara joan giñien.

6. Milizianoak Durangon

- **Erref:** DUR-032/014
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:18:38. **Bukatu:** 00:20:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Milizianoak Durangon. Isabelen etxe ondoan hainbat miliziano egon ziren, baita Feliren etxean ere. Isabelen etxeok ezagutu zuten miliziano nafar batek kontatutakoak dakartza gogora.

Transkripzioa

- Isabel: Nik bai.

- Feli: Milizianuek handik etorri giñenien Durengon eon zien, soldauek. Ta gure etxien be lo eitten abien. Elgoibarko bat akordetan naz, euskeldune ta neuk erropak-eta, zereko erre kara juen, Otxarkueneko ha errekie, kangrejoak harrapetan ibiltten giñiena? Erropak, hantxe garbitzen neutsezan.

- Bueno baiña goazen oin, momentutxo baten, gerra aurretik! Osea, zuk esan dozu gogoratzen zarela milizianuekaz.

- Isabel: Hombre! Han gure bidetik-eta pasetan zien ta bueno! Kamioietan jueten zien ta urten ta “ehhh”, eitten otsuen.

- Ganera zuen etxe onduen egon zan zeozer.

- Isabel: Gero, gure etxe onduen ipiñi abiezen proiektilek. Ta harek, harek bi eoten zien han.

- Kaiñoiek?

- Isabel: Ez, holan proiektilek zien. Ez dakit zerenak zien; kaiñoienak izengo zien. Holako tamaiñokuek zien. Ta harek bidxek beti bidxek egoten zien. Denpora guztidixen eon zien bidxek. Bi soldau. Bat zan asturianue ta bestie naparra. Ta harek zelan da? Ba kanpuen ein biher izaten abien lo. Ta nire aittek, ba beheko portalean, han ataraten otsien zera. Zelan da? Galtzue edo irie eta ohie ipintten otsien eta han eitten eben lo. Han ez zan pasetan ezebez!

- Ta zer kontatzen eban napar horrek?

- Isabel: Ba naparrak esaten aban, harek esaten aban: “esto, ni”. Zelan da? Naparrak esaten aban: “que su padre, que sus padres que eran republicanos” pentseten dot, esaten abala. Gogoratzen naz; ze, harek beti ekarten aban, bajatzen zaniien Durengora, pastelak- eta ekarten abazen. Ta asturianuek esaten otson: “guarda un poco el dinero pa los padres y eso. Yo sé que a mis padres ya les han cepillau bien. Bien cepillaus además”. Harek beti esaten aban hori. Ta ni ez naz gogoratzen, ez nungue zan naparra, bai naparra bai, baiña nungue zan, ez deket idearik. Holan argaltxo altu bat zan.

7. Bonbardaketako bizipenak

- **Erref:** DUR-032/015

- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:20:40. **Bukatu:** 00:23:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Feli udaletxeko babeslekuan babestu zen bonbardaketa egunean. Familiakoak behar desberdinetan zeuden eta leku ezberdinetan egon ziren. Entzundako zaratak oso gogorrak ziren. Durango goizez bonbardatu zuten. Arratsaldean, jendea herritik aldentzen zebilela, berriro bueltatu ziren jendea metrailatzera.

Transkripzioa

- Eta gero Durangoko bonbardeuen, zuek alde ein baiño lehenau, Durango bonbardeatu ein abien, badakizue. Ta egun horretan zer dekozue akorduen edo?

- Feli: Ba ni juen nitzen esnie erueten ez dakit nora. Ez dakit, txaparrotxo bat nitzen-ta. Nonora bialdu eustien. Eta ikusi nabenien bonba botaten, ba nunun, ezin nizkizu esan, sartu nitzen. Etxien pentseten abien hildde egongo nazela. Ez dakit aittek, nunnun topau eusten ta eroan naben.

- Isabel: Aitte kanposantotik-eta ibili zan topetan. Aiuntamentoko zerien eon ziñien zu. Zelan da? Refujidxuen. Bateon batek sartu ein aban hara.

- Feli: Hantxe, juen artien eta ba. Gero aitte etorri jaten ta.

- Isabel: Ibili zan tio ba kanposantotik-ta eta leku guxtidxetatik. Pentsatzen abien, hil ein abiela. Ta Feli, eurek ez zien egon Kurutziagan, bera ta Juan?

- Feli: Uezaban etxien goldaketan, Kurutziagan.

- Isabel: Oin dauen lejuen Ertzaina? Ha zan ha.

- Feli: Txaleta zan, ha.

- Isabel: Han bizi zan lehenau, edo haren zera zan honen etxeko uezaba. Ta han jueten zan tio Inazio zera, goldaketan.

- Feli: Artue ta babie eraitteko.

- Isabel: Ta hantxe dauzela izen zan bonbardeue.

- Feli: Ta iñoiz entzunde aitteri, ganauek ganauek ademas hille ikusi arren, ganauek zapaldu be ez. Zelan pasa zien.

- Isabel: Bai, hori nik be, entzun dotset.

- Feli: Juan iturrán ta aitte, godaketan. Hantxe, harrapau.

- Isabel: Bai ta Juan, etxera bieldu aban ez dakit zegaittik. Juan zeozegaittik etxera bieldu aban eta bera, geratu zan. Hantxe, eon zan.

- Feli: Hori bai, hori akordeten naz, zelan esaten abien. Bai. Ta ganauek zelako zera? - - Isabel: Zapaldu bez!

- Feli: Zapaldu bez!

- Sue, exploziñuekin-eta akorduen dekozue exploziñuena edo ezebez?

- Isabel: Nik bai. Bueno!

- Baiña hor Durangoko egun horretakue, Feli?

- Feli: Bonbardeue, bueno! Hango zaratie ta hango zera, terriblie zan. Terriblie. Sekule zelan halakorik ez giñunez ikusi momentuen, ba zer pasetan ete dan. Eske ez zara konturatzen. Gero, gero, gero ta billdur gehidxau gero. "Estaziñue dana apurtu dabe eta hainbeste hil egon da, Andra Maridxan. Andra Maridxako elixie dana bota dabe". Jesuittetan be hainbeste lagun hil zan. Ta gero harek kanposanture eroan abizienak hiltten. Ta haren artien bat bizirik geldittu zan. Esaten abien nor be. Tirue bota ta beti bai; azertau ez ondo ta bizirik bat geldittu zan-ta. Entzunde etxien holako geuzok.

- Eta gero bonbardeue egunien, arratsaldien, zer pasatu zan?

- Isabel: Hombre, ba jentiek eskapau ein aban kanpora: kanposanture ta

Landakora-ta urten aban jentiek. Ta arratsaldien etorri zien ta metraillau abien ba danari. Bonbak goidxien ta arratsaldien ametraillau dana.

8. Bonbardaketa osteko egunak eta ebakuazioa

- **Erref:** DUR-032/016
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 00:23:39. **Bukatu:** 00:26:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Bonbardaketa osteko egunetan, Feliren etxekoak soloan ezkututzen ziren; eta Isabelen etxekoak, Mugarrako kobazulo batean. Handik segituan, San Roke auzoko 90 pertsona, Feli tartean zela, Karrantzara eta Torrelavegara joan ziren ebakuatuta ganadu eta guzti. Isabel-eta Bilbora joan ziren.

Transkripzioa

- Ta hurrengo egunetan, zer ein zenduen zuek?
- Isabel: Bueno, bakizu nora juaten giñien? Zelan da? Santa Luzidxako kueba batera juaten giñen goizeko bostetan urtenda.
- Mugarrara?
- Isabel: Bai. Ta illuntzen zanien, etxera.
- Ta zuek Feli?
- Feli: Gu solora ta zangetan sartunde hantxe egon. Soluen. Lehen bakizu soluetan gunak egoten zien ure joateko. Hantxe sartu ta hantxe.
- Isabel: Baiña dana amatreillau abien. Puf!
- Ta gero zer ein zenduen? Gero juen ein ziñien Bilbora, ezta?
- Feli: Klaro. Gero, Karrantzan.
- Isabel: Ez. Honek Karrantzara juen zien.
- Zuek, zuzenien Karrantzara orduen?
- Feli: Gu? Bai. Ta handik gero Torrelavegara, bai. Karrantzara. Bai. Denpora asko. Granja baten eon giñen, gu. Ta ganau guztidxe. Ta eon zien ba bedarrak jateko-ta ganaue bueno. Ta nire oin koiñetie, Mari hil zana. Gu han eon giñien larogeta hamar lagun eon giñien gu, han. Ta...
- Durangarrak danak?
- Feli: Bai, hombre!
- Isabel: San Rokekuek.
- Feli: San Rokekuek, danok. Ta ganau asko. Ta nire ama ta Mari Salaberrikue astue euki giñun ta karrue. Guk hara Karrantzaraiño zelan eruen giñun, orduen? Ta hartu kantikada esniek ta Karrantzako estaziñora eruaten abien. Ez dakit Ba zertarako zien.
- Orduen karrue, behidxe eta astue?
- Feli: Ta astue. Ta astue Torrelavegan hil jakun.
- Isabel: Feli, gogoratzen haz, jun giñenien bidxok, ez dakizu zelan itxi giñuzen han behien? Gure aurrien hil abien astue. Bum!, bota abien bonba bat.
- Feli: Bonba bat eta errementau ein aben.
- Isabel: Zu ta ni lurrera gure kantiñekaz.
- Feli: Ta gure aittek bakizu zer ein aban gerrara ez jutiarren? Han okalipptuek eoten zien. Eta okalipptuk botaten, botaten ipini hankie ta okalipptue jausi jakon hanka ganera ta gero ezin juen gerrara.
- Bestela, nazionalak eruen ingo abien?

- Feli: Bai! Ez baben erungo ba! Ta guk errefujidxue euki geñun orduen, koltxoiek-eta ipini ta okalipttuek botata okaliptto ganien ta gu, han barruen sartute.

- Isabel: Baiña zera zan, holan zertxu bat zan, ez dakit zer. Barrure sartute egoten giñien.

- Feli: Kristonak paseu giñuzen, e!

- Hori, nun izen zan?

- Isabel: Hori, Torrelavegan.

- Baiña lehenengo Bilbora jun ziñien?

- Isabel: Gu, gu jun giñen; hau, ez. Gu.

- Feli: Bueno...

- Isabel: Zu ez. Zu segiduen Karrantzara.

- Feli: Bai, baiña Bilbotik paseu biher izen geñun.

- Isabel: Hombre, klaro! Nundik jungo hintzenan, ba?

- [...] estaziñue-ta.

9. Begoñatik Gernikako erasoen berri

- **Erref:** DUR-032/018
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:26:33. **Bukatu:** 00:27:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Bonbardaketa ostean, Isabelen etxekoak Begoñako (Bilbo) senitarteko batzuegana joan ziren. Handik ikusi zituzten Gernika bonbardatzera joan ziren aireplanoak eta ondorengo sugarrak.

Transkripzioa

- Aber, zuek Bilbora juen ziñen orduen, zuen senitarteko batzuen etxera?

- Isabel: Bai. Ez dakizu zelan euken izena? Ai zelan zan? Lehengusue, ha Begoñakue? Jose, ai, ez naz oin...

- Feli: Badakit, famelidxakuen bat eon zana, han Begoñan.

- Isabel: Bai, lehengusue. Bai eta gu, hara juen giñen. Jose... Zelan euken izena? Bueno...

- Begoñara, ezta?

- Isabel: Bai, gu geu Begoñara.

- Feli: Gu, ganauekin...

- Isabel: Gu behidxekez Begoñara. Harek eukien baserri-etxie. Behidxez euki abiezen eta hara juen giñien. Ta gero han, handik ikusi geñun guk, Ba zelan da? Ibilli zien. Bonbardeau abienien Gernika? Gu holan zanga zulo baten, zan pasue ta han holan ure pasetan zan ta han azpidxen egon giñien. Ta han ure ta handik, ikusten zan: "ri-ri-ri", zelan bajatzen zien, zerak. Zelan da?

- Feli: Aeroplanuek.

- Isabel: Aeroplanuek Gernikarako. Ta gero gaba izen zanien ya, ikusten zan holan, gauze gorri bat. Esan zenkien sue dala. Eta esan abien Gernika dauela suten.

10. Hainbat eta hainbat durangar elkarrekin errefuxiatuta

- **Erref:** DUR-032/019

- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:27:36. **Bukatu:** 00:31:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Bonbardaketa ostean, Feli eta Isabel bakoitza bere etxeokekin joan zen Begoñara eta Karrantzara. Karrantzan batu ziren gerora denak. Hainbat eta hainbat durangar egon ziren elkarrekin bertan. Egunkarietako paperak erretzen zituzten. Urez betetako balde handi batean sartzen ziren denak. Ebakuatuta zeudela, ez zuten goserik izan.

Transkripzioa

- Eta gero zelan alkartu ziñien?
- Isabel: Jakin geñulako nun dauezen honek. Guk jakin geñun nun dauzen.
- Ta zelan jakin zenduen ba?
- Isabel: Hoidxe bai ez dakittela. Beittu Josan, gureñe denporetan ni egoten naz pentsetan, zelan, zelan da? Nire amak eta aittek jakin abien ze jun giñien Begoñatik furgoneta baten, ama ta ni trastuekaz. Ta aitte juen zan trenez behidxegaz.
- Zuek be behi bat eruen zenduen?
- Isabel: Klaro baiña ha trenez behidxegaz ta ama ta ni, furgoneta baten geure katxarro zaharrokaz.
- Karrantzan nogaz alkartu ziñien orduen?
- Isabel: Ba jakin giñun nora juen ta haraxaiño juen giñen. Honek eon zien lekuraiño. Ta gero gure atzien, Matilde-ta etorri zan; ze gu joaten giñen lekure, Matilde be ensegida eon zan. Begoñan eon zan.
- Matilde zan, Matilde Zabarte, ezta?
- Isabel: Klaro. Isabeltxun-ta ama. Ha, jun zan Ba Jesusagaz; koiñetie zan, Javi hil zanagaz ta Maria Jesus juen zien.
- Maria Jesus be, Zabarte, ezta?
- Isabel: Klaro, bai.
- Jesusan apellidue badakizu?
- Isabel: Jesusana? Gerenabarrena.
- Nortzuk gehiago jun ziñien han Karrantzara?
- Feli: Larogeta hamar lagun eon giñien- ta. Nire oingo gizona dana.
- Orduen, Urretatarrak?
- Urretatra danak, bai. Bizenta, Kaiko Angel "eran novios con Vicenta". Eta San Andresko harek mutil zaharrak.
- Isabel: Ez dakik, zelan da? Araneko Segunda, zelan eon zan Pedro Haundiaz ezkontute? Harek bidxek: Remigio ta Pedro. Mutil zaharrak zien orduen. Harek be bai. Ez dakit nundik harek agertu zien.
- Feli: Harek bazkaitten abien, honek koillara normalak eukitten geñuzen. Baiña harek, zerekuek, palodunek.
- Zurezkue?
- Isabel: Zurezkuekaz. Ez naiz hori, akordetan ni.
- Feli: Goserik ez giñun paseu. "Arroz con leche", azukrerik ez euen ta limoie botata "hasta hinchar". Arroz kon letxie jaten giñun.
- Eta okerkeridxek be eingo zenduezen zuek bidxek?
- Isabel: Feli, zenbat fumeu geñun, periodiko papela ipiñitte?
- Feli: Ta txori harrapetan. Mutillek ez oskuen ixten euren ondora jueten.
- Isabel: Baiña gu juen. Neska pillo bat ganien ta bueno. Zenbat burruka,

Feli? Papela, periodikue hartu ta batu-batu eindde fumetan.

- Feli: Honei arrimetan itxi bez, ta oin beittu, gizona.

- Klaro, ume pilla bat egongo ziñien?

- Feli: Ba klaro. Gu lau ta hau bost.

- Isabel: Ta bestiek? Bueno, zerak be, eon zien.

- Feli: Apin-ta be eurek kuadrillie zien. Aber Mari-t, Bizenta ta.

- isabel: Kaiku, ama ta neska bat zan, ezta han egon ziena? Kaikun ama ta zelan eken izena? Neska bat.

- Feli: Eske hainbeste lagun egon giñien.

- Isabel: Eta zeranak be eon zien: Lejarretak be eon zien. Lajarreta? Klaro, "Lejarretas".

- Feli: Ta zan saloi haundi bat lo eitten geñun lekue.

- Isabel: Bai, dana koltxoie.

- Feli: Ta ipintten abien han, balde haundi bat. Antiguamente, ez dakizu zelan izerak lejiari ipintten otsien? Halakoxe balde baten. Ta ume guztidzek hantxe txize eitten. Bixamonien hartu ta landara.

- Isabel: Landara, "Abono".

-Feli: Klaro, hori akordeten naz. Ilusiñue zer eukitten giñun danok ganién txize eitteko. Erropak, lejiatan ipintten zan baldie, antiguamente, harek haundidzek? Halakoxe bat ipintten abien. Baiña jan, goserik sekule be ez; ze hemendik be, txarrixek hildde, jenerue. "Por ejemplo" txorizuek eta solomue eta hori dana, oridxo artien sartute, potietan. Jan ondo eitten geñun.

11. Karrantzako jendeagaz harremanik ez

- **Erref:** DUR-032/020
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:31:32. **Bukatu:** 00:32:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Karrantzan ebakuatuta zeudela, ez zuten harreman askorik izan bertako jendearekin. ez zieten ezer saltzen eta inoiz patatak ere ostu zituzten. Torrelavegara joaten ziren errazionamendu bila.

Transkripzioa

- Ta karrantzako jentie, zelan konpontzen zan zuekaz?

- Isabel: Ez zien bape be amabliek. Hango goikuek bai hasi zien azkenien etorten zan. Ez dakiZu harek neskak-eta?

- Feli: Nora jueten giñien mezie entzuten?

- Isabel: Bai. Potrero edo Pando zelan dan? Ez dakit zer zan.

- Feli: Guk euki giñun lekuai Potrero de Pando esaten otsien. Guk euki giñun lekutik hara goratxuau, elizatxu bat eoten zan. Ta haraxe mezie entzuten. Formal danok.

- Isabel: Ta zelan da? Handik gero hasi zien neskak-eta etorten. Ez zara gogoratzen, Feli?

- Feli: Lelengotaz jun giñenien, ba danak han eon giñen, "separatistas rojos".

- Isabel: Zu, Matildek, Javi Aureliana, oso txarto eon zan. Ez zara konturatzen, Aurelia ta Javi zelan eon zan txarto. Iñok be, ez oskun sartzen ezebez: ez patatarik eta ezebez. Pentsau bez! Ta harek zer eitten aban? Ez zara gogoratzen? Hartu atxurre ta poltsa bat, ta patata osten, jueten zan

mutikuentzako. Ze beti eoten zan patatie ta ez patatie. Ta gixajue beti beheruzkuegaz. Ta iñok be ez aban saltzen. Ta zure ama ta Matilde juten zien astuegaz, zera, erraziñue hartzen zerera, Torrelavegara. Ni be bai juenda nau. Kolan ipini ta emoten oskun erraziñue.

12. Karrantzan beste bonbardaketa bat

- **Erref:** DUR-032/021
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:32:40. **Bukatu:** 00:34:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Karrantzan ebakuatuta zeudela, bonbardaketa hasi eta Torrelavegara joan behar izan zuten. Hurre-hurretik ikusi zuten eraso, beraien aurrean astoa hil zuten.

Transkripzioa

- Eta Karrantzatik Torrelavegara zegaittik jun ziñien?
- Isabel: Hombre, ba ya esan oskuen urtetako ze, hasi zien bonbardeetan.
- Feli: Bonbardietan.
- Isabel: Zelan ademas, hasi zien! Puf! Bueno!
- Torrelavegan be?
- Feli: Karrantzan bai. Eta Torrelavegan? Ez gaitien bertan geldittu "porque dios no quiso".
- Ze pase jatzuen ba?
- Isabel: Bertan
- Feli: Bertan bonbak.
- Isabel: Hombre Ba bertan bonbak. Bertan. Izen zan ya iñun bez...
- Feli: Okalipitu artien, baju-baju etorten zien ta guk zelako errefujixue eindde? Koltxoiekin. Lanazko koltxoiekin.
- Isabel: Zelan da? Nik Durangon ta Karrantzan ez dot ikusi halako hain hurrien bonbardeue. Ha, izen zan...
- Feli: Astuek be kontuek atera errementau egin abien-ta. Bai, bai.
- Isabel: Zenbat [...], metrailla batek edo zerk? Holantxeik geure aurrien jausi zan, hemendik eta haren zerera.
- Feli: Astue hantxe garbittu zan. Eta errefujidxo bi euki giñuzen: bata etxien ondokue ta beste bat han beheien.
- Isabel: Hango behekie. Han behien egon gintzezan Feli, ez zara gogoratzen? Han behien, ama-ta. Zure ama ez. Ta Matilde ta horrek, nire aitte- ta goidxen eon zien. Baiña gu behien eon giñen ta Matilde etorri zan. Ez zara gogoratzen, zelan etorri zan? "Urten zeinkiez ze, ze ya sartu diez". Ta han etxe kontra ez dakizu zenbat eskopeta edo fusillek-edo?
- Feli: Egun baten, ze kantidade soldau paseu zan!
- Isabel: Bai. Ene!
- Feli: "Zelan zauzie hamen, ez zaittue garbittu-ta?", esaten oskuezan.
- Isabel: Ta itxi abezen fusilek edo gure dozune /guzune/ esan, holan etxe kontra. Ez dakizu? Pillo bat ta nor paseu ote zan, eta iñok be ez abiezela ikusi. Klaro, bonbetan egon zienien, harek bestiek barruen eongo zien goikuek be. Gu behien.
- Feli: Ask.

13. Beste familia bat bizi zen beraien etxean

- **Erref:** DUR-032/023
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:37:53. **Bukatu:** 00:39:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

<p>Isabelen etxeokak Torrelavegatik bueltatu zirenean gerraostean, beste familia bat topatu zuten etxean, etxea erre zitzaielako haiei. Ez zuten inongo arazorik izan ez zieten ezer kendu-eta.</p>

Transkripzioa

- Ta zuek bueltatu ziñien etxera Torrelavegatik, problemaren bat euki zenduen etxien?

- Isabel: Ez. Egon zuazen Teresa ta Fermiña Satorretzekue, etxie erre otsielako. Oseake, gure etxie izen zan erretako ta zeretik, zelan da? Hortik Oiztik erregular ez zan ikusten gure etxie. Ikusten zan Satorretxe ta pentsatzen abien ha zala, egon zielako horrek obusek-edo. Hori kontaten abien ba eurek kontau otsiela, Teresak-eta, fraillie.

- Zelan euken apellidue Teresa horrek-eta? Edo Satorrotzenekuek ezango [...]?

- Isabel: Bai. Salegi, bai Fermina Salegi. Harek eon zien ta keba. Harek guri solotik patatak atara ta kamaran, kipulak eta dana. Gorde ein oskuzuen danak. Ta Matilderi te horrerri, makatzak batu ta saltzen dotsienari Matildek-eta makatzak ta horrek saldu otsiezen ta ez dotsien kobrau. Eurek datozenien pagau dotsiela. "Petra Bolo" edo esaten otsien hareri.

- Ta horregaittiik zuek, ondo?

- Isabel: Bai, guri ez oskuen kendu ezebez. Fermiñak-eta esaten abien, juten zala jentie, baiña.

- Eurek euezen-eta.

- Feli: Klaro, errespetau.

- Isabel: Ta gero Aureliak, Matilden arrebiek, edo oi arrebiek, aitzak, ba euki aban ezkontute hori, zelan da? Aurelia ba Durangoko bategaz. Baia harek gizonak euki ebazan parientiek Bittoridxan. Ta ha zan zeozer kapittana edo ez dakit zer zan. Ta etorten zan aste guztietan, segun Ferminak-eta Durangora, Aurelian etxie itxitte, ze beti topeten aban zabalduete ta lapurretan eindde. Ta etorten ei zan ta bueno. Zabarterena be jueten ei zan esaten: "ojo, que no falte nada".

14. Frantsesetan emakumeak preso

- **Erref:** DUR-032/027
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:42:48. **Bukatu:** 00:44:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Emakumeak politikan

Laburpena:

Frantsesetan emakumeak egon ziren preso, horregatik egon ziren bertako

militarrak. Umeak zein andreak egon ziren, asko egon ere. Bertan egondako hainbat aipatzen dituzte.

Transkripzioa

- Isabel: Feli, eta zu ez zara gogoratzen frantsesetan zelan eon zien andrak preso, ala?
- Feli: Bai, bai, bai! Hagaittik harek milizianuek egongo zien han.
- Isabel: Seguramente. Ze, ni gogoratzen naz Feli.
- Feli: Andrak egoten zien han kartzelan bai.
- Isabel: Ez geñien jueten handik, ze badakizu beti eoten zan soldauen bat edo ez daitz zer zien. Ta juten giñien handik Urbillatik. Nundik juten zan gure etxetik? Nora urteten zan, Momotxora edo nora? Ez giñen bajatzen hara. Handik, gure etxetik, handik Urbillatik.
- Feli: Hurbillatik, ointxe dauen moduen bidie, zerori dauen. Handik behera bajatuko ziñien zuek etxera. Urbillatik behera. Klaro, oin kamiñue dauen moduen Momotxotik?
- Isabel: Bai.
- Feli: Ba bidie dau.
- Isabel: Klaro.
- Feli: Bai, bidie dau.
- Isabel: Ni ez nitzen, eske ez naiz gogoratzen.
- Feli: Bide txarra, baiña zuek handidixik bajatuko ziñien.
- Ta ze andra eon ziren hor preso?
- Feli: Egon zien asko. Jente asko, ze hori haundidxe da, hori haundidxe da. Hor preso asko eon zan andrak.
- Umiek be euki abiezen, ezta?
- Feli: Umiek, beti, bai, bai, bai.
- Isabel: Nik ez daitz.
- Zuek ez dekozue holan akorduik?
- Isabel: Nik ez. Nik horrena ez deket.
- Feli: Egon zienak bai. Amak hantxe jaten abiena be bai. Bueno, amak-eta San Rokeko beste batzuk joaten zien ogidxeekin. Milizianuen zera emoten otsien.
- San Rokek orduen, jente asko eroan abien behidxekez eta ididxekez?
- Feli: Bai, Txopittenekuek eta Etxebarrikuek-eta behidxekez euki abezan guztidxekez.
- Isabel: Baiña ez, Otxorponekuek. Otxorpo ez juienan /etxuienan/ eruen!
- Feñi: Baiña harek kapittana...
- Isabel: Ta horrextatik ba! Bestiek zelan zien...
- Feli: Danok harexen azpidxen bizi izen gara danok.

15. Osaba gudaria preso

- **Erref:** DUR-032/028
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:44:28. **Bukatu:** 00:46:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Beraien osaba Pedro Langileen Batailoetan egon zen, gudari zegoela preso hartu ostean. Beraien amama ez zen izan gutunak irakurtzeko gai eta pena handia zuen.

Transkripzioa

- Beste pregunta bat ein biher dotsuet. Zuek, zuen zure ama eta zure aitte, neba-arrebak die, baiña beste anai edo neba bat euki abien?
- Isabel: Pedro.
- Ta Pedrok ze ein aban?
- Isabel: Ba Pedro prisioneru hartu abien ta Batallon de Trabajadoretan.
- Nun egon zan.
- Isabel: Esango dotsut nik Burgosen eon zan.
- Lehenatik gerratik hasiko gara.
- Isabel: Bai, baiña ez dakit nun eon zan. Hori, ez dakit soldau.
- Baiña bera gudaridxe izen zan, ezta?
- Isabel: Klaro. Ta San Pedro de Cardañesera-ta jo, ta nun ete dauen.
- Preso hartute gero?
- Isabel: Klaro, Batallon de Trabajadores...
- Feli: Gure amamak zemat negar eitten aben. Iñok be leiduten ez genkidxen. Gu be txikidxe; erderaz, ez eta zemat negar gure amamak! Kartak leiduten iñok bez; tiok, eskribituten abienien.
- Isabel: San Pedro de Cardañas, Burgosen eon zan gure aiñe /guraiñe/ denporan. Ta ez daitz nun be bai. Bere amagaz bizi zan, ze gero ezkondu zan, nehiko nausi ya.
- Feli: Bai, zahar eindde. Bai, mutil zahar eindde ezkondu zan.
- Isabel: Tio Pedro.
- Feli: Nik ezeutute deket beretzako arrioa preparetan han. Zera zan, arotza.
- Isabel: Gerrie baiño ariñau hasi zunan.
- Feli: Kortan. Beretzako kuartue eitten-ta. Zelako kankak-eta ein gendun; plantaute, harexen kankak kantetan. Oin be bai kanteuko nekez. Kantaridxe zan tio ta ni beti onduen, ni be kantaridxe. Kortan eitten ebazan beren...
- Eta San Pedro de Cardeñan eon zan preso, orduen?
- Isabel: Bai. Eta beste leku baten be bai.
- Eta dirue-ta nok bialtzen otson?
- Isabel: Amamak. Nire amak, bakizu zelan jueten zan. Bere amagana jueten zan ta tio Pedrori bialtzen otson amak korreotik-ta holan.
- Zenbat denpora eon zan zuen tio ez dakizue, ezta kartzelan?
- Isabel: Ba iguel hiru urtien-edo gehidxauen eon zan.
- Feli: Luzero, luzero.
- Isabel: Luzero eon zan.
- Ta ze esaten aban gero, bueltatu zanian ze esaten aban?
- Isabel: Bai. "Con el" billurre "que tenía" bazpa barrero eroaten badabez, ezebez. Isillik.
- Feli: Ona zan gidxajue, ketotxue pixkat. Zure amak eta nire aittek, guk Iñazio espabilletan geñuan Mari eta bidxon artien. Baia gero berak berak harrapatzen oskunien, ai madre! Zertzuk eitten genduzen! Puf!

16. Zer edo zer esateagatik, auzokoa kartzelara

- **Erref:** DUR-032/030
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:48:12. **Bukatu:** 00:49:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Feliren aita kartzelan egon arren, ez zuten desberdin tratatzen. San Roke auzoan komentario batzuk egiteagatik, auzoko bat, Txopitenekoa, atxilotu egin zuten eta pare bat gau pasa zituen bertan.</p>

Transkripzioa

- Isabel: Harek ba ez. Jo, zelan da? Beti ibiltten zien zeozer hartzen ta: "tan-tan-tan", kanpaiek hasten zien. Ez zara gogoratzen? Ta jai. "Que habían cogido un pueblo y ala, todos a la calle".

- Eta monjak, ze esaten otsuen? Iñoiz bota otsuen aurpegire ba "zure aitte kartzelan dau"-edo?

- Feli: Ez, ez, ez.

- Isabel: Ez. Ni horregaz ez naz gogoratzen.

- Ta herriko jentiek?

- Feli: Herriko jentiek por ejemplo San Roken-ta bakizu: danok baten azpidxen egon giñien. Haxe zan nausidxe, bestiok isilik.

- Isabel: Baiña segi: "¿ya habéis vuelto rojos. Ahora volvéis?"

- Feli: Akordetan naz: "nosotros en San Roque somos gente honrada". Eta gu tejabanan ezkuteute neba-arrebok. Harek Txopiteneko, zelan zan, Kleta? Kartzelara sartu abien gau bat edo bi erein otsiezan Kletari.

- Isabel: Zeozergaittik.

- Feli: Kleta Txopitenekuei, harei.

- Amama.

- Isabel: Ez, tia.

- Feli: Txopiteneko Jesusen tia bat. Amen aitzie.

- [...] sartuko abien kartzelara?

- Feli: Ba zeozer esan abalako.

- Isabel: Zeozer esango juan.

- Feli: Otxarponekuek etorri zien Txopitenera. Ta gu tejabanan barrutik eta aittek: "Etorri zaittie hona, ez daitz zer eta badakit zer". Guk entzun ein gure, zer harek esaten dabien. Eurek ez oskun, gaba zan-ta. Eurek ez oskuen ikusten eta "nosotros en San Roque", hori akordetan naz, "somos gente honrada". Ta ez dakit gau bat ala bi, erein otsiezan kartzelan Txopiteneko Kletari. Pixkat txepotxatxue zan, ez dakit ezetuko zendun, iguel. Horren akordue badeket.

17. "Agur" esateagatik salatua

- **Erref:** DUR-032/031
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:49:49. **Bukatu:** 00:51:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gerraostean, etxerantz zihoala, Durangoko Matilde Zabarteri "agur" esateagatik salatu egin zuten. Bere neba itsasontziko kapitaina zen eta salaketa kentzea lortu zuten.

Transkripzioa

- Beste pregunta bat be gure dot eittie. Zuekin eon zan Matilde Zabarte. Ta Matilde Zabarteri ze pasatu jakon behin Durangon, gerraostien?

- Isabel: Ba Matilde Zabarteri pasau jakon: etorri zan Durangotik

etxerantza, bueno gure etxerantza. Ta han zelan da? Txaleta eon zan Roke esaten otsiena, gero Imazenak erosi abien txaleta. Ta han bizi zan Roke ta bizi zien Celia, Saratxaga ta aitte ta ama ta Mari Saratxaga. Ta harek han eon zien ba, ta: “¿ya habéis venido Matilde y no sé qué...?”, “Pues, sí.” “y”, “bueno”, “agur!”. Ta orduen ba paseu zien, pentseten dot ziela, fijo ez dakit e! Baiña Anita Soloaga ta bateroren batzuk. Ta denunziau ein abien kartzelara sartzeko. Baiña Alberto eon zan justo...

- Baiña zein zan denuntzidxe?

- Isabel: Zein zan denuntzidxe? Pues, hori ez dakit. Hori ya denuntzie ez dakit “pero sería, roja”.

- Ez, baiña “agur” esan abalako?

- Isabel: Hombre, klaro ez ba!

- Feli: Edozergaittik. Prohibidutte euki geñun euskera eittie be.

- Eta zenbat, ze denbora ein aban kartzelan?

- Isabel: Ez aban ein. Ez abien sartu, ze Alberto etorri zan etxera ta armau aban “la de Cristo”.

- Alberto zan, Matildereren neba?

- Isabel: Neba. “Capitán de barco”. Ya horrek iguel ezetuko dau semie.

Bueno bai, baiña gero esango dotset nor dan. Iguel jakingo dau-ta zelan da, ha? Txulopapeo! Harek kendu otson denuntzidxe Matilderi. Egon zan lehen enbarazada Milagaz.

18. Edozergatik atxilotu

- **Erref:** DUR-032/033
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:52:35. **Bukatu:** 00:54:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Jendea edozergatik eramaten zuten kartzelara. Feliren gizonaren arrebak ere atxilotu zituzten, Iñaki Azkuna Bilboko alkatearen ama eta izekoa.</p>

Transkripzioa

- Isabel: Badakizu zer pasetan zan orduen? Zeozergaittik ein biher banien berba “a ti te mandaban a freir moñuelos, ¡fuera!”.

- Feli: Kartzelara nire koiñetie, Bidxenta ta Mari-ta sartu abiezan.

- Isabel: Mari bai.

- Feli: Nire gizonan arrebak, Mari ta Bidxenta.

- Isabel: Bidxenta ez. A nik Bidxenta ez dot jakin. Mari, bai.

- Feli: Bai, bai. Bai, ez dakit nik zegaittik.

- Isabel: Ba beittizu han errekan, nik ez dakit ze erreka dauen, lantxa baten edo ibiltten ei zien Mari-ta.

- Feli: A bai!

- Errekamunan?

- Feli: Bai. Salabarrin.

- Isabel: Ta nik ez dakit zer pasau zala.

- Feli: Neskak eta mutillek ibiltten zien ta hantxe zeozer, berba ein abiela edo ez dakit zer ta euren kuadrillan bat egon ta harek alkaueteu ta eroan abiezan karzelara.

- Isabel: Karzelara. Ta Mari gure aiñe /guriñe/ denporan eon zan.

- Feli: Bai egun bat edo bi bai.

- Isabel: Bai, gau bat edo bi bai, gehidxau! Berak esaten aban "que se había cansao de repasar las ropas a la mujer del éste. ¿Cómo se llama, del carcelero?" Sánchez edo zelan zan? Sanchez edo.

- Feli: Durengon, Durengoko karzelan.

- Klaro, Mari ta Bidxenta diez.

- Feli: Aitzak.

- Aitzak die ta gaur egungo Bilboko alkatien...

- Isabel: Bata ama ta bestie izeko.

- Feli: hori, hori: bata ama eta bestie izeko.

- Isabel: Bidxenta ama eta Mari izeko.

- Kartzelan egon zien orduen?

- Isabel: Nik Bidxenta ez dot jakin, Mari bai.

- Feli: Bai, bai. Joxefiña gaztiau zan ta harek bidxek bai.

- Isabel: Joxefiñaz beittu zemat burruka-ta?

- Feli: Zelako rarue Apiñek hori ez kontetie! Igul akorde bez-edo.

19. Euskal izenak erdaldundu

- **Erref:** DUR-032/035
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:55:03. **Bukatu:** 00:55:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Euskarazko izenak zituztenei aldatu arazo egiten zieten, "Jaione" izanez gero "Natividad"

Transkripzioa

- Feli: Ez, ez. Euskerie konpletamente prohibidute.

- Ta izenak-eta be?

- Isabel: Bueno!

- Feli: Bueno orduko denporan umiei ez ipiñi euskeraz izenik. Ez abien izten.

- Isabel: Orduko denporan?

- Euskerazko izenak eukiezenak lehendik?

- Isabel: Kendu, kendu asko be bai.

- Esaterako?

- Isabel: Bai. Feli, idxenak euki ebezenak, askok kenduarazo ein otsien.

- Feli: Hori eon zan prohibidute, konpletamente. Euskerie? Puf!

- Isabel: Nik badakit nok euki aben izena ez noa /enu/ esaten! Natividad. Ta bueno ez, zelan da? Jaione. Ta prohibitu ein otsien hori karmelittetan eon zanien. Karmelittak ez baiña hantxe ta gero Natividad.

20. Baserrian goserik ez

- **Erref:** DUR-032/037
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:56:46. **Bukatu:** 00:57:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Ez zuten goserik pasatu gerraostean. Isabelek umea izan berri zuela, 1951. urtean, errazionamenduko txartel berezia zuen, besteek baino gauza gehiago hartzeko eskubidearekin. Hala ere, baserrian ez zuten goserik izan, beti zegoen zen jan-eta.

Transkripzioa

- Beste holako historiaren bat, gosie pasatzen zenduen edo ez zenduen goserik pasatzen?
- Isabel: Hombre! Beittizu zu jaixo ziñenien be, nik euki neban “cartilla de madre gestante, del doble de las cosas”. Asiske, beittu.
- Berrogaita hamaikagarrenien?
- Feli: Ez, goseik ez giñun pasa, erraziñue.
- Isabel: Ez, guk ez. Guk, ez giñun pasau goserik ze, bakizu.
- Zuek baserritarrak ziñelako?
- Isabel: Klaro baiña jente asko txarto.
- Kaletarrak txarto pasauko abien.
- Feli: Ta eitten gendun biherra klaro ba entregetako. Baiña baserridxen beste gauza batzuk be egoten die: edo txarridkek hil edo...; ba txahalak hiltten bazien be, etxien hiltzen zan txahala, okelie ez zan faltetan; esnie beti... Baiña zemat bider patatie-ta ba erosi ein biher izeten geñun, entregeu ein biher izeten zan-ta. Urtien patatie asko biher da /bida/.

21. 'Cara al Sol' abestu behar

- **Erref:** DUR-032/040
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 01:01:12. **Bukatu:** 01:03:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Gerraostean eskolara sartu orduko eta irteterakoan Cara al Sol abestu behar izaten zuten, mojen ikastetxean ere bai. Beste askorik ere derrigortu zieten horrelakoak egitera. Feliren ikastetxean, San Frantziskon, mojek ere abesten zuten; Isabelenean, karmeldarretan, ostera, ez.</p>

Transkripzioa

- Bueno, eta gerraostetik ya orduen eskolan noz arte ibili ziñien edo zenbat urte euki arte gitxi gorabehera?
- Isabel: Nik ez dakit. Nik pentseten dot. Ta beti eskolara sartzen giñenien, lehenengo orduen “cantar el 'Cara el Sol'”. Ta urteten geñunien be bai.
- Monjetan be bai?
- Isabel: Ez ba!
- Feli: Honantxeik eskue ipiñitte. Mari Tere Bidarte ez. Mari Tere aitte Mendizabalenien...
- Isabel: Bai, hori da.
- Feli: Mari Tere, zelan da? Zelan da apillidue?
- Isabel: Hori Bidarte ez?
- Feli: Bidarte beste bat da. Bizi da ta neudxi harek eitten aben. Ta harek honan eitten oskun: “Cara al Sol con la camisa nueva”, ta gu artez honentxeik umiek. Ha neusi ta honan einten oskun eta guk honan. Bakizu.
- Kontuz ibili. Pagau ein biher dala kantatzearren?

- Feli: Bakizu Apineri-ta zer ein otsien? Bar Rincón-ien kafe hartzen eon zien eta hor Avenidan bat hil ein abien.

- Isabel: A bai. Ez dakizu nor? Ez dakizu boxeadora, han bizi zana, beste etxien? Zelan euken izena? Nati zala andrie pentseten dot.

- Feli: Bueno, bat hil ein abien. Eta harek jokuen eon zien atien onduen, San Rokekue- ta. Sartu zien hor hiru-lau hasi zien taberna guztidxe apurtzen ta Domingo ta Apin ta Juan San Rokekue-ta basarritarrak eskuek holantxeik altxau ta 'Cara al Sol' kantetan ez ekixien, baiña billurrekin ahue zabaldu-ta “ñaña”, entzungo balekidxu Apinek esaten, zemat barre! Barre, baiña pasau ein ei zabien erregular ta Marik tabernie eunki aben orduen. Ta ariñeketan abidxetan Mariri, Salabarrire tabernie itxi didxen. Dana apurtu abien telebisiñue ta inguru guztidxe, dana kristela, dana zera, ene!

- Ni gaztie nitzen orduen.

- Isabel: Bai, klaro. Bakizu zemat urte dizen, ala?

- Feli: Bai. 'Cara al Sol' kanta arazo otsien /arazotsen/ ta ez zekidxen kantetan, baiña ahue zabaltzen ei zabien. Bestiek ezkiña guztidkek apurtzen eta eurek holan.

- Ta monjak eurek be kantatzen abien 'Cara al Sol'a ala?

- Isabel: Ez, guriek ez.

- Feli: Bai bai. Beti eoten zan mojaren bat han ta horrek Mari Terek holan eitten oskun ta gu honan.

- Isabel: Karmelitetan ez. Ta gero hortik Oruenetik karmelitetara karmelitetak juen zien zerera. Zelan da? Murzianuenera. Ta gero Murzianutik, oin dana “el hotel Kuruziaga”. Harek, dauko holan aurrien, ba zer bat, zelan da? terraza bat. Ta hantxe kantetan geñun.

- Ta amama Buztintzakue...

- Hotel Kuruziaga apurtu ein zan gerran bonbardeuekin?

- Ez. Apurtu bazan be gitxi e!

22. Eibarrera permanentea egitera

- **Erref:** DUR-032/041
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 01:03:59. **Bukatu:** 01:06:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak

Laburpena:

Isabel Eibarrera joaten zen permanentea egiten, Durangon bizi zen eibartar bategaz. Gaztetan ere makillatzen ziren.

Transkripzioa

- Feli: Amama Buztintzekue gaixorik eta tia Petra etorten zan zaintzen. Ta harek bezkaitten jueten zienien, ni abaniko batekin eulidhek kentzen, amaman kuartuen egoten nitzen-ta. “Isabel nora juen da?” Ta klaro Durengon ez pelukeridxarik ez. Eta zu Eibarrera permanentie eitten. Orduen, nor jueten zan? Isabel. “A hacer la permanente. Ahí va. ¿No recuerdas eso?”.

- Isabel: Eske eibartar batzuk bizi zien. Zabartenien eibartar batzuk bizi zien, beheien. Ta harek eon zien danak preso. Zien Justino, Alfonso ta Gregorio zien eibartarrak. Eibarrera ezin zeinkien juen eta danak egon zien preso. Ta han bizi zan ba Maria Luisa, aitte ta ama. Ta Merzedesek, zan beste bat, alabie bigarrena, hemen zerien eitten aban bihera. Zelan da plaza aurrien? Taberna baten zelan eukon harek izena? Balenziano, ez? Ez

dakit zelan zan. Han eitten aban bihera ta horrek danok egon zoazen “Batallón de Trabajador”etan, horrek danok: Alfonso, Gregorio ta danok, horrek danok. Ta klaro, ha zan, zien Eibarkuek, ta zelan jueten zan Maria Luisa Eibarrera, klaro Maria Luisak, harek haregaz jueten nitzen.

- Feli: Neska gaztetxuaue ordun, nok dirue permanentie eitteko-ta? Tiari: “tia Isabel!” Ta “Isabel permanentie eitten junde Eibarrera”. “Jolín” “yo decía ¿Quién podía hacer la permanente? Tú a Eibar a hacer la permanente”.

- Harro- harro?

- Feli: Hombre! Hori akordeten naz.

- Isabel: Bai, baiña diñotsut, Maria Luisaz juten nitzen. Maria Luisak han, eske zan pelukerie, Alfonson nobidxie, beren nebien nobidxie. Ta hara juten giñien. Asieske, beittu zelako harrokeridkek.

- Feli: Nik horreaittik esaten dot, Durengon iguel ez abien eingo orduen permanenterik.

- Isabel: Keba! Ez haregaittik, zan...

- Feli: Amistadie gaittik.

- Orduen, zuek holan, imajena-ta zaindu eitten zenduen, ezta? Holan koketa-koketa ta?

- Feli: Kontuek atera! Nora ta Eibarrera. Jolin!

- Makillau eta kremak eta holan?

- Isabel: Kremak ez iguel baiña makillau Ba bai. “Pintar los labios”-ta.

- Baiña heutsek-eta emoten zenduezan edo?

- Isabel: Hombre! Calber ezpada be, bai.

- Zer ez bada?

- Isabel: Calber be iguel.

- Ta kolorie emoteko?

- Isabel: Ez, holakorik ez.

- Feli: Oingo moduen ez giñen preparetan.

- Isabel: Keba!

- Feli: Ta oingo moduen morena? A koitteue! Solora jueten giñenien, honaidxañeko kamisetie ipiñitte zuri egoteko. Ta txapel haundi bat. Oin dana morena gure deue.

- Lehen, zer zan zurie egotie?

- Feli: Zuridxe, zuridxe. Polittena haidxe.

23. Estraperlo ugari

- **Erref:** DUR-032/043
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 01:06:58. **Bukatu:** 01:10:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Frontoi ondoan estraperloko kamioi bat erre zen eta bertako gidaria ere bertan erre zen. Gauza gehienak estraperloan ekartzen zituzten. San Roke egun batean, olio-botila 20 ogerleko ordaindu zituzten. Felik andre batek baba faxa azpian Barakaldora eramaten zuela kontatzen du. Errotan ere estraperloan aritzen ziren.

Transkripzioa

- Zuek gerraostien, ezagutu zenduen estraperlo kontue?
- Isabel: Jesus! Zelan da? Gogoratzen zara zu Feli, han, zelan da? Frontoi

zelan erre zan zer bat, kamioi bat ta barruen?
 - Izurtzako frontoien?
 - Isabel: Izurtzako frontoien ez. Durangon. Bai ez dakit ze lekuten ha zozer.
 - Feli: Estraperlue, bueno.
 - Isabel: Izurtzan badakik nor ibiltten zan estraperlue, ezta? Bueno, ba horrek. Ta badakizu lehen egon gariena esaten, Begoñako hori parientien seme bat, etorri zan han kamioien. Ta harek eskapau ein aban, ahal izen aban ta [...] ta gure etxera etorri zen.
 - Erre ein zan, pertsona bat hil ein zan, estraperlue ebillen kamioien.
 - Isabel: Bai. Berie ez zan estraperlue baiña hemen etorri zan ha. Hemengo estraperlistak "se limpiaron las manos".
 - Ta itxi abien erretzen gizona?
 - Isabel: Hombre!
 - Lagundu biherrien, itxi eben erretzen?
 - Isabel: Ez dakit zer paseu zan, baiña erre ein zan.
 - Baiña ze ekarten aban ba estraperloan?
 - Feli: Oridxue ta holako gauzak estraperlu hutse, azukerie-ta. San Roke egunien, por ejemplo geure egune izeten zan, San Roke egune. Ba orduen hoge ogerleko pageute gauz kilo oridxue.
 - Isabel: Bai. Kuartillo "y medio"ko boteillie.
 - Feli: Hoge ogerleko pageute gauz. Egongo zan dirue [...] diñot, ze ezpabe sebue, txarridkek hiltten zien bi beti. Koipiekin, harexekin jana. Oridxue-ta nok?
 - Isabel: Oridxue? Porru patatari, kollara bete bota ta bi atara. Kuartillo t´erdiko boteillie, aber? Zer? Hoge ogerleko orduko denporetan!
 - Feli: Ta azukerie be, dana estraperlue. Estraperlo hutse.
 - Isabel: Arroza ta dana. Ardauaz ez naz gogoratzen, baiña arroza ta dana.
 - Feli: Arda barik pasau leike, baiña beste gauzak ez. Ta Bilbotik etorten zan gure amen lehengusu bat. Kontuek etara, guk babie eukitten gendun ta bueno. Harek orduen, talue ta esnie etorri gurera-ta. Ama klaro, Erandidxon hazitte dau. Hiru urtekin, aitte barik geldittu zan ta tia batek, beren alabiekin hazi aben, Loli. Tratu haundixe deku oin be. Ba arkalekin hazi zien. Ta horren tio bat etorten zan, Pablo euken izena, amen lehengusu karnala, faja baten moduen eindde ezta gorputzien? Gabardiñie. Ta hor fajan ba tira batzuk honan eindde, nik ez dakit. Akordetan naz, ezta? Tirak. tirak eindde. Ta hamen tiran barruen, ba babie ahal dabena eruen. Ta ipintten aben gabardiñie ta jueten zan.
 - Isabel: Potolo- potolo.
 - Feli: Bai. Ba jueten zan zerera, trenien. Boltsak holan eindde. Ta gorputzien barruen sartute ta honantxeik. Sartu babie ta jueten zan Barakaldora. Estraperlo hutse. Egoten zana beti halantxeik.
 - Isabel: Ta zer? Juaten giñien errotara Imazenera, eruen eziñik zorrue. Ta bueltan?
 - Feli: Bueno, bueno!

24. Mañarira ogi bila

- **Erref:** DUR-032/044
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 01:10:05. **Bukatu:** 01:11:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Jai egun handietarako Mañarira joaten ziren ogi bila. Onak eta jatorrak ziren hango okinak eta oso ondo portatu ziren jendeagaz.

Transkripzioa

- Feli: Guk San Antoniñoetako eitten geñun, San Roken ba kuadrillie. Garidxe eruten geñun zerera, Mañerire.
- Isabel: Maiñarikuk ez zien lapurrek.
- Isabel: Mañeridxen eitten doskuen, guk eroaten geuntsen zeragin, garidxegin, ogidxe; honako ogi redondobat Ta jueten giñien iguel hiru-lau lagun gazte, geure karruek eta astuegin. Ekarten gendun ba hogezi zein ba hogeta hamar ogi. Itxi garidxe ta ba ogidkek emoten oskuzen. Bidien, batari edo bestieri zer eitten gendun? Ogi bat bidien jan. Ogi gose bat! Ikusgarrizko ogie, baiña jai eta San Antoniñoatarako akordetan naz beti, Mañerire ogidxe ekarten.
- Isabel: Mañerikuek, panaderixakuek, oso formalak zien. Nire aitte be juten zan.
- Feli: Makiña bat biher ein abien, e!
- Isabel: Bai baiña neska, nortzuk eitten jonen biherra ba? Eurek. Beittu zenbat zien. Hamahiru-do. Ta harek ogidxe eitten abien ta ni gogoratzen naz nire aitte juten zan.
- Feli: Mañerikua edo Mañarias “esos que tienen ahora” zera.
- Isabel: Bai, badaki nortzuk dizen.
- Garate?
- Isabel: Ez, Garate ez, keba. Mañari-Mañaridxen.
- Bata horregaz dau ezkondate, ezta?
- Isabel: Maiñariko kanterakuagaz, Amantegigaz. Emili. Zelan da? Aitte jueten zan karruen ta ez eban eroaten asientue. Zestue erueten aban, zestuen jesartzen zan ta gero bueltan, ogidxe ekarten aban honan azpidxen. Guk ez giñun euki garirik, baiña emon eitten otsien. Oso formalak, e!

25. Imazen errota zabalik zegoen bakarrik

- **Erref:** DUR-032/045
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 01:11:30. **Bukatu:** 01:13:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Imazeko errota izan zen zabalik zegoen bakarria, beste denak prezintatu egin zituzten. Maumako (Ibarruri-Muxika) Oxinbaltzako errotara ere joaten ziren irin bila.

Transkripzioa

- Eta Imazeko errotie esan dozue, eta beste iñungo errotara ez ziñen joaten?
- Isabel: Eske danak itxitte egoten zien izen ezik estraperluen.
- Feli: Estraperluen gurien juenda dauz nire nebie hil zana zerera, Maumara.
- Isabel: Bai, Mauman eitten abien.

- Feli: Artuekin.
 - Oxinbaltzan-edo?
 - Feli: Oxinbaltzara juenda dau astuekin. Oromiñoko tiok lagun ein ta talue ta esnie jan biher bagenun, gabez bieje. Gabez iñok ezin ikusi.
 - Isabel: Eske horrek eukitten aban.
 - Feli: Horrek errotok eitten abien gure abiena. Honek diñuena: eroan holakoxe zorrue ta honakue.
 - Isabel: Hori Imazenak e!
 - Feli: Harek be bai.
 - Kontau apur bat Imazena.
 - Isabel: Zer kontauko dogu? Zelan zien?
 - Bai.
 - Isabel: Bueno ba ze esango dotsut?
 - Feli: Kola itzelak egoten zien.
 - Isabel: Hori konpontzen zan, zelan zan? Don Fernando ez dakit zelan zan. Ez dakit zer zan.
 - Militar haundi bat.
 - Feli: Militar haundi bat.
 - Isabel: Militar haundi bat. Harez konpontzen zan ta horrek beti eukitten aban itxitte. Zabalik, Jesus! Bestiek itxi ta harek zabaldu.
 - Feli: Hortxe egoten zan, ogidxe emoten oskune estraperluen, hortxe kolan. Ta gero Gabon Zahar egun baten [...] hartu ebela-edo.
 - Isabel: Bueno, izengo zan gure dana, baiña Rosario oso majie zan. "Ladrona hasta allí sería pero va, de todo había". Bai, ze bihera be astuen moduen eitten aban. Etorten jakienien kamioie, zelan da, zakuekaz, urunegaz-ta? Hartu lepuen ta erueten abazan beste batzuen moduen.

26. Abadeari berorika eta eskuan musu

- **Erref:** DUR-032/058
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 01:30:41. **Bukatu:** 01:31:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika

Laburpena:

<p>Medikuari eta abadeari "jauna" esaten zien Felik, Isabelek, ostera, ez. Soloan zeudela abadea etorritz gero, beharrak utzi eta eskuan musu ematen zien.</p>

27. Iratan basora

- **Erref:** DUR-032/064
- **Iraupena:** 0:04:02. **Hasi:** 01:36:21. **Bukatu:** 01:40:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Feliren etxeakoak iratan etxeako ugazabaren basora joaten ziren, errentan bizi ziren-eta. Aitagaz zelan joaten zen kontaktzen du Feli, bere aita baino hobeto inork ez ei zuen betetzen bolantea. Urtean aurreratzen zen dirua iratan

gastatzen zuten Felirenean, baserriak ezin zuten aurrera egin ira barik-eta. Bolantekada asko batzen zituzten. Montecalvora joaten ziren asto eta behiekin.

Agirrebeitia Uribe, Isabel | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-04-04

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com